

HISTORIE

I

CENTRUM

Aktiv Skole Politik

"HISTORIE I CENTRUM" ER UDARBEJDET AF PETER
DUETOFT. PJESEN UDGIVES AF CENTRUM-DEMOKRA-
TERNES FOLKETINGSGRUPPE.

TRYK: DEMOKRATISK FORUM, VESTER VOLD 96, KBH.

PJESEN KAN GRATIS REKVIRERES:

CENTRUM-DEMOKRATERNES SEKRETARIAT, CHRISTIANS-
BORG, 1228 KBH.K

CENTRUM-DEMOKRATERNES LANDSORGANISATION,
VESTER VOLDGADE 96, 1552 KBH V

ELLER

AKTIV SKOLEPOLITIK, SAMME ADRESSE.

KØBENHAVN, NOVEMBER 1978

Danmark har i modsætning til en række andre lande "undervisningspligt" ikke "skolepligt". Det betyder, at Folketinget gennem sin lovgivning giver forældre og elever undervisnings-TILBUD. Men det betyder også, at forældre, der ønsker deres børn præget i en speciel retning, har ret til (og støtte fra det offentlige til) at skabe en anden undervisning.

Forældrene, der vælger den offentlige "folkeskole" har krav på, at niveauet og indholdet er sikret inden for visse rammer. Hvis "den danske folkeskole" skal opfylde disse krav, må undervisningen være rimelig ensartet og veldefineret uanset skolens geografiske placering. Aktiv Skolepolitik vil med denne pjece vise, at disse krav ikke er opfyldt inden for den nugældende skolelovs rammer.

Aktiv Skolepolitik har taget udgangspunkt i faget historie i folkeskolens 3.-7.klasse.

Undersøgelsen omfatter læseplanerne for samtlige kommuner i hovedstadsområdet dvs. kommunerne i Københavns amt, København og Frederiksberg. Bortset fra kommunerne Ishøj og Tåstrup, der på materialets indsamlingstidspunkt ikke havde færdiggjort læseplanerne, er planer fra samtlige andre kommuner i amtet indhentet.

Det er klart, at en undersøgelse, der er koncentreret om en enkelt del af landet, ikke til fulde kan give et billede af situationen over hele landet. Vi ved bl.a., at skolevæsenet i det behandlede område ofte er mere "progressivt" end andre steder. Men vi ved også, at de udviklings-tendenser, der slår igennem i det behandlede område ofte i løbet af kort tid breder sig til det øvrige land. Hovedstadsområdet vil derfor kunne aftegne de tendenser, der med den gældende skolelov, vil brede sig til hele landet.

Undersøgelsens hovedformål er at konstatere, om der er væsentlige forskelle i historieundervisningens rammer, fra kommune til kommune. Principielt finder vi, at blot et eksempel på væsentlige forskelle mellem undervisningen i to kommuner, bekræfter vor frygt for, at "den danske folkeskole" kan udvikle sig til en række "kommunale friskoler".

"ORGANISERE SAMFUNDET ANDERLEDES"

Faget historie findes ifølge skoleloven ikke i folkeskolens 1. og 2.klasse. I folkeskolens 3.-5.klasse undervises der i faget enten fagdelt eller sammenslået med fagene biologi og geografi i faget orientering. I 6.-7 klasse er historie obligatorisk, og kun et ringe antal skoler i området har fået dispensation til sammen-

slutning med fagene geografi og biologi på disse klassetrin. Endelig er faget i 8.-10.klasse valgfrit, omend en påtænkt justering af skoleloven formodentlig vil gøre historie obligatorisk på disse klassetrin bl.a. på bekostning af faget latin.

Formålet med faget historie er ifølge undervisningsministeriets bekendtgørelse af 24.september 1975 følgende:

"Formålet med undervisningen er, at eleverne erhverver viden om tidligere tiders levevilkår, tankesæt og samfundsforhold, og at de får en oplevelse af sammenhængen mellem fortid og nutid og af de forandringer, der har fundet sted i menneskenes udfoldelsesmuligheder.

Stk.2. Det skal tilstræbes, at eleverne bliver fortrolige med den tradition, det danske samfunds- og kulturliv bygger på som forudsætning både for forandring og for videreførelse.

Stk.3. Undervisningen skal medvirke til, at eleverne opøves i at lytte til og læse sammenhængende historiske skildringer og vurdere dem som forklaring på fænomener, de ikke umiddelbart kender fra deres egen erfaringskreds."

Denne bredt formulerede formålsangivelse er det eneste centralt fastsatte krav til undervisningen.

Undervisningen i orientering er underlagt samme formålsparagraf som den øvrige historie-undervisning. Men i modsætning til den fagdelte undervisning, har ministeriet ikke her udarbejdet vejledende læseplaner. Der findes altså ingen ministeriel rådgivning i vægtningen af fagene geografi, historie og biologi - blot ovenstående formålsparagraf er overholdt. Der er derfor heller ingen garanti for, at den 1/3 af undervisningen, der ifølge normalplanen er udlagt til faget historie, bliver brugt hertil. At denne vægtning ikke er til stede har bl.a. medført, at man i en kommune som Gladsaxe i sin læseplan for faget orientering har opsat 6 hovedemner:

1. Menneskets og andre levende organismers bygning, funktion og livscyklus og problemer, der knytter sig hertil.
2. Økologiske forhold vedrørende levende organismers samspil og gensidige afhængighed samt problemer, der knytter sig hertil.
3. Fysiske ressourcer og vilkår, som betinger organismers liv, herunder menneskers liv, samt problemer, der knytter sig hertil.
4. Menneskeskabte vilkår, der betinger menneskers og andre organismers liv samt problemer, der knytter sig hertil, herunder arbejde, teknik og videnskab.

5. Samfundsmæssige vilkår som udtryk for forskellige måder at organisere samfund på og fordele værdier og goder på samt problemer, der knytter sig hertil, herunder magt og etik.
6. Sammenhænge mellem temaer og problemstillinger under punkterne 1-5.

At højst 1½ emne med meget god vilje kan henføres til historie, er ikke for meget sagt. Og det emne, der er "tættest" på faget, har i sin beskrivelse af undervisningens indhold på 3.-5. klassetrin emner som: "Hvem bliver leder?", "Er der tale om flere ledere?", "Hvem får tildelt magt?", "Er der tale om økonomiske uligheder?". "Et væsentligt spørgsmål er det under alle omstændigheder, om man kunne organisere samfundet anderledes."

"STAVNSBINDES" BØRNENE?

I undervisningsministeriets vejledende læseplan for faget historie, brugt f.eks. i Rødovre, hedder det om 3.-5. klasse: "Det skal tilstræbes, at eleverne på disse klassetrin får kendskab til tanke-sæt, samfund-forhold, begivenheder og enkeltpersoner fra Danmarks- og Verdenshistorien - fortrinsvis fra før det 20. århundrede - der er centralt placeret i dansk historisk tradition." Som eksempler nævnes: "1) Stof af stor episk styrke og enkelt psykologisk indhold. (Sagn-

- historien, Marco Polo, Chr. II m.v.) -
- 2) Emner, der belyser livsvilkår og kultur-
mønstre i forskellige samfund (eks. Sten-
alderbopladsen, pyramidebyggeren m.v.), -
 - 3) Emner, der belyser teknikken og viden-
skabens udvikling (eks. hjulet, murstenen,
dampmaskinen m.v.)."

På Frederiksberg tilstræber man at give "indsigt i historiske fremstillinger af afhængighed af deres samtid, kendskab til elementer af fagets metoder og hjælpemidler og nogen færdighed i metodisk analyse og selvstændig stillingtagen til historiske problemer". Som "basisaktiviteter" nævnes I Tidsforståelse (se senere), II Stofindsamling, III Samfundsopfattelse. Under II skal eleverne udvikle færdighed i at finde oplysninger og bearbejde dem. Under III står: "Der bør lægges vægt på, at emnerne åbner mulighed for at drage sammenligninger mellem begivenheder og forhold i fortiden og i elevernes hverdag." Blandt eksemplerne på emneområder nævner læseplanen fra Frederiksberg: "Elevernes kendskab til historiske perioders tidsmæssige placering i vor egen og andre kulturer ved emner som stenalderen, vikingetiden, middelalderen, Chr. IV, prærieindianerne o. m.a.)".

Tager vi derfor tre børn i 10 års alderen, placeret henholdsvis i en skole i Gladsaxe, Rødovre og Frederiksberg kommuner, vil barnet i Gladsaxe ifølge læseplanen blive undervist i magtstrukturer, og hvordan man laver samfundet om. I Rødovre vil man be-

handle Chr. II og Marco Polo som et led i en historisk udvikling. På Frederiksberg vil man vurdere kildekritik og metoder omkring Chr. II og Marco Polo.

Et barn flyttet fra Frederiksberg til Gladsaxe vil kende noget til kildekritik og have en ret god tidsfornemmelse - men vil være helt uden grundlag for at deltage i undervisningen i den nye skole, fordi det ikke har deltaget i undervisningen omkring økonomisk magtfordeling. Hvordan barnet, der flytter fra Gladsaxe til Rødovre eller Frederiksberg, vil være stillet, kan man uden videre forestille sig!

Denne pjece skal ikke tage stilling til, hvorvidt det ene indhold er rigtigere end det andet. Det vil udvikle sig til en lang historiefaglig debat. Men det er ganske uansvarligt, at man ud fra samme formålsparagraf og med samme mål, nemlig gennemførelsen af folkeskolens 10 klasser, kan undervise i så forskelligt indhold. Er det et nyt "stavnsbånd" der vanskeliggør skoleskift?

HVAD ER GODT - HVAD ER ONDT?

Men det er ikke blot på de indholdsmæssige områder, der er stor forskel i opfattelsen af faget fra kommune til kommune. Hvor Frederiksberg, som lige vist, lægger ret megen vægt på metoder og arbejdsprocesser, så er det f.eks. for en kommune

som Albertslund vigtigt at gøre opmærksom på værdiforestillinger. I læseplanen for Albertslund, og i øvrigt et par andre kommuner, hedder det direkte: "Det er et centralt mål for undervisningen, at eleverne erhverver sig kundskaber, men der sigtes ikke mod, at de skal tilegne sig og fastholde den størst mulige mængde viden om historiske personer og begivenheder. Det er vigtigt, at eleverne bliver klar over, at værdiforestillinger eksisterer og har afgørende betydning ikke blot for, hvordan andre skildrer fortiden, men også for deres egne opfattelser af fortiden. Uden dette kan de ikke tage stilling til historiske skildringer.

Hvor det 10 års barn på Frederiksberg skal sættes i stand til at finde oplysninger og vurdere dem - dér skal det tilsvarende barn i Albertslund finde ud af (få at vide) hvad der er godt og ondt. Også en vidt forskellig opfattelse af historien og historiens funktion. Det er en meget god forskellighed i en historisk-faglig debat, men er det en forskel, man vil acceptere inden for samfundets undervisningstilbud: Folkeskolen?

ROMERE ELLER MAO?

Forskellene bliver ikke mindre, når vi ser på spørgsmålet om den tidsmæssige fordeling. I undervisningsministeriets vej-

ledning hedder det: "Det er nødvendigt for historielæreren - uanset fagets ugentlige timetal - at samle historieundervisningen om helheder, der er afgrænset i tid og rum. En oversigtsmæssig gennemgang fra sporene af de første mennesker til i dag rundt i verden er ikke hensigtsmæssig." Der er altså i undervisningsvejledningen intet krav om, at undervisningen tidsmæssigt fordeler sig gennem hele historien. Det må derfor være af interesse, om der i de enkelte kommunale læseplaner er stor eller lille tidsmæssig spredning. Koncentrerer man sig om det tyvende århundrede, eller lærer man også lidt om romerne?

Atter en gang må Frederiksberg holde for. Kravene om tidsmæssig spredning er klarest formuleret her: "Udgangspunktet er barnets egen tidsmæssige placering. Der skal være en tidsmæssig spredning af stoffet, således at eleverne får indtryk af såvel nyere historie som begivenheder og tilstande i forskellige perioder længere tilbage i tiden."

I København og Albertslund sigtes der imod: "at eleverne ved at beskæftige sig med en række enkeltstående emner danner sig enkelte forestillinger om, hvorledes menneskers tilværelse har formet sig til forskellige tider og på forskellige steder." - Og under selve skitseringen af 3.-5. klasses undervisning hedder det lakonisk: "Ved emneudvælgelse bør tilstræbes en vis kronologi". Selve emneopdelingen lægger ikke op til en tidsmæssig for-

deling. Hvor ministeriets vejledende læseplan som eksempler nævner Chr. II, Leonore Kristine osv., vil Københavns kommune have følgende hovedemner: Produktionsforhold (fremstilling af arbejdsredskaber og varer, menneskelig arbejdskraft, ejendomsforhold), Sociale forhold (livsvilkår, livsbetingelser, rollefordeling), Ressourceforhold (naturskabte omstændigheder, energiens betydning).

I Albertslund har man samme form for opdeling, dog har man her taget skridtet fuldt ud og brugt de marxistiske samfundsopdelinger: 1. Ursamfund - 2. Slavesamfund - 3. Feudalsamfund og 4. Handels- og industri-samfund. Ikke i nogen af de sidstnævnte kommuner er der garantier for, at eleverne får historisk overblik.

At de sidste to kommuner, der ikke bruger den vejledende plan, i virkeligheden ligger ministeriets historiesyn nærmere end flere andre, der bruger den, viser følgende citat fra ministeriets vejledning: "I en tid med mange modsætninger mellem grupper i samfundet er historien et redskab til at forstå, hvad der kan være baggrund for modsætningerne og til at erkende, at andre tider også har haft deres modsætningsforhold, afhængige af de grundlæggende vilkår, mennesker har levet under, og de tanker, de har udviklet om mennesker og samfund. Historien vil give kendskab til, at modsatningerne har været drivkraft i menneskers udvikling af nye samfundsformer." Desværre

skal denne pjece ikke diskutere historiesyn - der er ellers god grund til det.

MINIMUMSKRAV

Vi har i ovenstående set, at en 10-11 års dreng eller pige kan komme ud for forskellige i vægtningen af faget historie fra skole til skole. Der kan være forskelle i opfattelse af historiens funktion. Der kan være forskelle i kravet til den tidsmæssige oversigt. Der kan være forskel i geografiske krav. Der er forskel i de metoderiske krav. Undersøgelsen har koncentreret sig om forskelle inden for klassetrinene 3.- 5.klasse. Men de samme forskelle gør sig gældende højere oppe - og også i det samlede mønster.

Langt de fleste kommuner følger på 6.- 7. klassetrin ministeriets vejledning. Men dette forhold gør naturligvis ikke forskellene mindre. I ministeriets vejledning står bl.a.: "Ved valg af stof må det sikres, at specielt det danske samfunds udvikling i det 19. og 20. århundrede belyses".

Som vi tidligere har set, kommer børnene med vidt forskellige forudsætninger. Børn fra Frederiksberg og Rødovre m.fl. kender i forvejen tidligere tiders historie. Børn fra Gladsaxe eller Albertslund har ikke disse forudsætninger. Derfor vil den hi-

historiske viden ved udgangen af 7.klasse være forskellig.

Gladsaxe m.fl. følger ministeriets vejledning. Her skal man belyse nationalisme og internationalisme, de demokratiske grundtanker, industrialismen og dens baggrund, storpolitik efter 1940 m.v.

Som eksempler kommer Gladsaxe med Sønderjyllands historie, lokaludviklingen i Gladsaxe, u-landsproblemer i Pakistan, 2. verdenskrig, Cuba m.v.

En kommune som København, der ikke ordret følger ministeriets vejledning, bruger egne eksempler som: "Kulturelle forhold: værdinormer, moralopfattelse, religiøse og etiske værdier, klædedragt, litteratur og kunst. Økonomiske forhold: Indkomstfordeling, samfundsøkonomi, handel, udbytning. Politiske forhold: Styreform, magtfordeling, beslutningsprocesser, udenrigspolitik, interessegrupper og kommunikation".

Som vi tidligere har set, havde København i 3.-5. klasse heller ingen garanti for tidsmæssig spredning. Man kan altså frygte, at børnene i disse skoler nok kan diskutere magtfordeling eller udbytning - men ikke få et overblik over historiens gang. Er det første skridt på vejen mod fjernelsen af al historie før den franske revolution?

I undersøgelsen indgik 20 kommuner, hvoraf

2 som tidligere nævnt ikke var færdige med udarbejdelsen af læseplaner. Af de tilbageværende 18 kommuner benyttede 7 ministeriets vejledende læseplan i uændret form. 11 kommuner havde på lokal plan væsentlige ændringer til ministeriets.

Endvidere viste det sig, at 5 kommuner har udarbejdet speciel læseplan for faget orientering i 3.- 5.klasse (altså sammenslutning af fagene geografi, biologi, historie).

Undervisningsministeren har tidligere oplyst, at den overvejende del af landets kommuner følger ministeriets vejledende læseplaner uden ændringer. Dette kan muligvis være rigtigt på landsplan - men gælder altså bestemt ikke Københavnsområdet.

Som det vil ses af denne pjece, har det ikke været muligt at gengive de meget omfangsrige læseplaner i sammenhæng, men det må anbefales enhver læser at undersøge forholdene i sin egen kommune.

Netop på grund af omfanget af sådanne læseplaner vil de fleste forældre (og elever) give op over for den udfordring, det er at gå ind i debatten herom.

Der er således to grunde til, at Aktiv Skolepolitik ønsker indført centralt fastlagte minimumskrav for, hvad der i hvert fald skal læses i hele folkeskolen. - For det første for at mindske den uacceptable spredning i stofvalg, som vi her mener at

have påvist, for det andet for at sætte ikke-fagfolk i stand til at følge med i, hvad der sker i skolen. Minimumskravene i de obligatoriske fag skal naturligvis udarbejdes af fagfolk, men de bør diskuteres og godkendes af Folketinget, der er ansvarlig for rammerne omkring folkeskolen - samfundets skole.

Forhåbentlig vil denne pjece bidrage til at inddrage flere i debatten.

Med venlig hilsen

Aktiv Skolepolitik

Peter Duetoft / Mimi Jacobsen